

WARSZTATY KONSERWATORSKIE

Przez wiele lat Biblioteka Kórnicka, jedna z najstarszych księżnic w Polsce, w której zgromadzone zostały unikatowe zbiory zarówno rękopiśmienne, jak i drukowane, nie miała własnej pracowni konserwatorskiej. Wymagające szczególnych zabiegów książki były wysyłane do innych ośrodków. Z kolei obiekty mniej dotknięte zniszczeniem lub wymagające tylko działań prewencyjnych często stały na półkach zaniedbane. Jednak w roku 2009 zapadła decyzja dyrektora Biblioteki Kórnickiej, prof. dr hab. Tomasza Jasińskiego, o konieczności zatrudnienia konserwatora papieru i skóry na stałym etacie. Dziś w Pracowni Konserwatorskiej Biblioteki pracują już trzy osoby.

Idea prowadzenia zajęć upowszechniających wiedzę o tym, czym zajmuje się konserwator w bibliotece – jak ciekawa, wszechstronna, a zarazem trudna jest to praca – zrodziła się przy okazji tworzenia projektu „Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie”. W ramach jego realizacji przez wiele tygodni odbywały się warsztaty konserwatorskie. Zajęcia te cieszyły się dużym zainteresowaniem, a Biblioteka Kórnicka była zapraszana na różnorakie imprezy (m.in. Targi Książki, Poznański Festiwal Nauki i Sztuki; Kórnickie Dni Nauki) w celu ich przeprowadzenia¹.

W roku 2014 i 2015, pomimo zakończenia wspomnianego projektu, warsztaty były kontynuowane m.in. dzięki dofinansowaniu Fundacji „Zakłady Kórnickie” oraz Urzędu Marszałkowskiego w Poznaniu. Konserwatorzy pracujące w Bibliotece Kórnickiej – Aleksandra Kwiatkowska oraz Kornelia Kondracka, poza realizacją tematów z lat poprzednich, rozpoczęły również organizację kolejnych warsztatów, poruszających zagadnienia, o które wcześniej często pytali uczestnicy zajęć. Były to następujące tematy:

CZARNA SZTUKA – A CÓŻ TO TAKIEGO? PAN GUTENBERG – TATKO DRUKU WYPUKŁEGO (10–11 IV; 12–13 VI 2015)

Uczestnicy warsztatów cofnęli się w wiek XV, by odkryć, jak doszło do wynalezienia druku. Przyjrzeni się pierwszym książkom drukowanym i prześledzili rozwój drukarstwa w Europie. Zaprezentowany został warsztat zecerski: budowa czcionek drukarskich, zasady komponowania matryc i współczesnej typografii. Ponieważ nieodłącznym elementem książki drukowanej stały się ilustracje,

¹ Więcej na temat projektu i realizacji warsztatów w latach 2011-2013 zob. M. Biniś-Szkopek, *Najcenniejsze klejnoty kultury – spotkania kórnickie*, „Pamiętnik Biblioteki Kórnickiej” 2013, z. 30, s. 227-231.

zaprezentowano różne techniki graficzne. Zwieńczeniem zajęć było odcisnięcie w prasie dyplomu adepta czarnej sztuki.

POWRÓT DO KOLEBKII PAPIERNICTWA

czyli niecodzienny świat papierów Dalekiego Wschodu – papierowych domów, ptaków, parasolek przeciwdeszczowych oraz papierów cienkich jak pajęczynka używanych do konserwacji papierów europejskich
(11–12 IX; 9–10 X 2015)

W ramach prezentacji multimedialnej i wystawy pokazano przykłady dalekowschodnich zbiorów z kolekcji Biblioteki Kórnickiej. Uczestnicy zajęć mogli odkryć niezwykle bogactwo papierów Dalekiego Wschodu, których historia liczy dwa tysiące lat i ze względu na swoją wielowiekową, wciąż żywą tradycję wytwarzania została wpisana na światową listę dziedzictwa UNESCO. Mieszkańcy Chin i Japonii opanowali sztukę czerpania papieru do perfekcji, dzięki czemu może on służyć do tworzenia różnego rodzaju przedmiotów codziennego użytku – parawanów, przesuwanych drzwi, ubrań, lalek czy parasoli przeciwdeszczowych. Podczas zajęć zwrócono uwagę na różnice między papierami europejskimi i dalekowschodnimi. Wy tłumaczono dlaczego cienkie niczym pajęczynka bibuły są popularnie używanym materiałem w pracowniach konserwacji papieru i służą do ratowania cennych zabytków kultury europejskiej, w tym rękopisów i starych druków. W części praktycznej uczestnicy zajęć składali figurki wedle prawideł sztuki orgiami.

EPISTOLOGRAFIA – CZYLI NIEZWYKŁA SZTUKA PISANIA LISTÓW I TAJEMNICE DAWNEJ KORESPONDENCJI. BĘDZIEMY PIECZĘTOWAĆ! (6–7 XI 2015)

W ramach tego warsztatu uczestnicy mieli okazję poznać trudną sztukę pisania listów. Z pomocą prezentacji multimedialnej przeniesieni zostali do czasów, w których listowna forma wypowiedzi stanowiła nie tylko rodzaj komunikacji, lecz również prawdziwą sztukę. Dopełnieniem pokazu była wystawa, na której znalazły się przykłady listów z minionych epok: począwszy od dokumentów kancelaryjnych wraz z pieczęciami uwierzytelniającymi, przez listy z okresu romantyzmu, powieści epistolarne (które na stałe wpisały się w kanony kultury światowej), po współczesne listy pisane maszynowo i na komputerze. Oprócz listów pokazano przedmioty, które niegdyś były nieodłącznym elementem korespondencji lub były pomocne przy jej tworzeniu: pióra, kałamarze, ozdobne papeterie,

koperty, znaczki czy stemple do odciskania pieczęci. Na koniec uczestnicy warsztatów komponowali własny list z wykorzystaniem dawnych narzędzi pisarskich i według obowiązujących wtedy reguł. Jak przystało na korespondencję prywatną, została ona zapieczętowana wykonanymi przez uczestników stemplami do pieczęci lakowych.

Działania te posłużyły konserwatorom do omówienia zagadnień związanych z trudnościami, jakie wiążą się z zabezpieczaniem i ratowaniem wszelkiej korespondencji zgromadzonej w zbiorach Biblioteki Kórnickiej.

PASSE-PARTOUT, CZYLI RAMA W RAMIE
– O TYM JAK OPRAWIAĆ DZIEŁA SZTUKI NA PODŁOŻU PAPIEROWYM
(11–12 XII)

Pierwsza, multimedialna część warsztatu zapoznawała uczestników z wybranymi przykładami rycin, akwareli i pastelii znajdującymi się w kolekcji Biblioteki Kórnickiej. W drugiej części wykładu przedstawiono dzieje opraw dzieł sztuki na podłożu papierowym. Omówione zostały różne typy opraw, ich proporcje i funkcje. W części praktycznej każdy z uczestników wykonał własną odbitkę graficzną – linoryt na papierze, używając do tego celu wykonanej specjalnie na potrzeby zajęć matrycy graficznej, farby drukarskiej, wałka drukarskiego do nanoszenia farby, papieru i prasy. Kolejnym zadaniem było własnoręczne wycięcie *passe-partout* w specjalnej tekturze i zawieszenie grafiki w przygotowanej oprawie.

Działania te były dla konserwatorek dobrym powodem do przedstawienia ogromnej różnorodności zbiorów Biblioteki Kórnickiej, a także trudności, na jakie napotyka opiekun dzieł sztuki w trakcie swojej pracy.

Magdalena Biniś-Szkopek, Kornelia Kondracka, Aleksandra Kwiatkowska